

مجموعه ضوابط جهت مناسب سازی محیط شهری، اداری و مسکونی جهت استفاده معلولین جسمی - حرکتی

خسرو صریحی

ارتوزیست-پرتوزیست

فارغ التحصیل رتبه اول دانشگاه علوم پزشکی ایران
دانشجوی کارشناس ارشد رشته رشد حرکتی-رفتار حرکتی

چکیده

معلولیت، پدیده ای است اجتماعی و بخشی جدا ناپذیر از زندگی بشری، به گونه ای که هر انسانی در طول حیات خود به علل مختلف مثل بیماری و حوادث و یا با رسیدن به دوران سالمندی آن را تجربه خواهد کرد و آمارها نشان می دهد که با پیشرفت علم و تکنولوژی و افزایش سوانح و حوادث نه تنها از تعداد افراد معلول کاسته نمی شود بلکه هر ساله بر تعداد این گروه از جامعه افزوده می شود. از آنجا که تمامی افراد جامعه در استفاده از تسهیلات و امکانات عمومی دارای حقوق یکسان هستند و برای شکوفایی استعدادها باید امکانات به صورت مساوی در اختیار آنها قرار گیرد و با توجه به اینکه برخی افراد بنا به دلایل طبیعی و یا... بخشی از توانایی خود را از دست داده و دارای معلولیت جسمی-حرکتی می باشند، لازم است ساختمانهای عمومی، اعم از دولتی و خصوصی، با فراهم نمودن تسهیلات معماری و شهرسازی، برای افراد، مناسب سازی شوند. رشد و توسعه هر جامعه متناسب با به کارگیری توانایی های موجود در آن جامعه است. یکی از راه های تحقق این رشد، فراهم آوردن زمینه های قانونی و تامین بستر کالبدی مناسب برای حضور فعال افراد و ایجاد فرصت های مساوی برای اقشار مختلف در دسترسی به ساختمان ها و فضاهای شهری است. و با توجه به اینکه بنابه گفته سازمان ملل متحد بیش از ده درصد جمعیت جهان با گونه ای کم توانی مواجه اند و با توجه به افزایش فزاینده افراد معلول جسمی - حرکتی در جامعه در این پژوهش سعی شده تا مجموعه ضوابط جهت مناسب سازی محیط شهری، اداری و مسکونی جهت استفاده معلولین جسمی - حرکتی را بیان مطالعه و بررسی کنیم.

واژه های کلیدی: : معلولین جسمی-حرکتی، مناسب سازی محیط زندگی، مجموعه ضوابط

مقدمه:

فضاهای عمومی شهری نقش مهمی در برنامه‌های توسعه مناطق شهری دارد. فضای عمومی، فضایی است که به نظر می‌رسد با توجه به نیازهای شهروندان به وجود آمده است و آن برای عموم آزاد می‌باشد ویژگی این فضا این است که اجازه حضور گروه‌های مختلف مردم - صرف نظر از طبقه اجتماعی، سن و جنس - را می‌دهد (جهانبخش و حبیب، ۲۰۱۲). شهر را نباید فقط محل سکونت دستهای از افراد و مرکز قراردادهای دانست، بلکه آن متشکل از روحيات، افکار، آداب و رسوم، معتقدات و احساسات خاص همه افراد می‌باشد (موییز، ۲۰۱۲). یکی از مهمترین ساکنان شهر که توجه کمتری به آنها می‌شود معلولان می‌باشند. معلولان از هر نوع معلولیت جسمی یا روحی که برخوردار باشند، علیرغم وجود قوانین بهره‌مندی برابر از حقوق شهروندی، همچون سایر شهروندان، در عمل با توجه به وجود طراحی‌ها و ساخت و سازهای غیر اصولی و به دور از حداقل استانداردها، این اقشار از دسترسی سهل و آسان به اماکن عمومی شهر محروم‌اند و این امر لزوم توجه بیش از پیش به طراحی‌های اصولی و همراه با رعایت استاندارد به ویژه در اماکن عمومی شهر، که مورد استفاده اقشار و گروه‌های مختلف است را گوشزد می‌کند (تقوایی و همکاران، ۱۳۸۹). در راستای آیین نامه اجرایی ماده ۲ قانون جامع حمایت از حقوق معلولین، مصوب ۱۳۸۳ مجلس شورای اسلامی می‌بایست اصلاح محیطی و تدارک وسایل حمل و نقل بطوریکه افراد معلول قادر باشند آزادانه و بدون خطر در محیط پیرامون خود اعم از اماکن عمومی، معابر، محیط شهری و بین شهری و ساختمان‌های عمومی حرکت کنند و از تسهیلات محیطی، اجتماعی، فرهنگی و اقتصادی با حفظ استقلال فردی لازم، فراهم شود. برای اجرای این آیین نامه، از دیدگاه قانون کلیه وزارتخانه‌ها، سازمان‌ها و موسسات و شرکت‌های دولتی و نهادهای عمومی و انقالبی موظفند در طراحی، تولید و احداث ساختمان‌ها و اماکن عمومی و معابر و وسایل خدماتی به نحوی عمل نمایند که امکان دسترسی بهره‌مندی از آنها برای معلولین، همچون افراد عادی فراهم گردد. هم چنین وفق تبصره ۲ ماده ۲ همین قانون، شهرداری‌های سراسر کشور موظفند از صدور پروانه احداث و پایانکار برای ساختمان‌ها و اماکن عمومی و معابری که ضوابط و مقررات شهرسازی و معماری برای معلولین را رعایت نکرده باشند، خودداری نمایند.

تعاریف:

معلول: براساس تبصره ذیل ماده ۱ قانون جامع حمایت از حقوق معلولان منظور از معلول در این قانون به افرادی اطلاق میگردد که به تشخیص کمیسیون پزشکی سازمان بهزیستی بر اثر ضایعه جسمی، ذهنی، روانی یا توأم؛ اختلال مستمر و قابل توجهی در سلامت و کارائی عمومی وی ایجاد گردد، به طوری که موجب کاهش استقلال فرد در زمینه‌های اجتماعی و اقتصادی شود.

مناسب سازی: براساس ماده ۱ آییننامه اجرایی ماده ۲ قانون جامع حمایت از حقوق معلولان؛ مناسب سازی، اصلاح محیط و تدارک وسایل حمل و نقل است به طوری که افراد معلول قادر باشند تا آزادانه و بدون خطر در محیط پیرامون خود اعم از اماکن عمومی، معابر، محیط شهری و بین شهری و ساختمان‌های عمومی حرکت کنند و از تسهیلات محیطی، اجتماعی، فرهنگی و اقتصادی با حفظ استقلال فردی الزم بهره‌مند شوند

فرد دارای معلولیت: براساس برنامه ۶۶ ماده ای جامع حمایت از حقوق معلولین به کسی اطلاق میگردد که براساس طبقه بندی‌های بین المللی انواع معلولیت با تأیید کمیسیون پزشکی - توانبخشی نوع و تعیین شدت معلولیت سازمان بهزیستی کشور در اثر اختلال و آسیب جسمی، حسی، ذهنی و روانی و یا توأم، با محدودیت قابل توجه و مستمر در فعالیت‌های روزمره زندگی و مشارکت اجتماعی مواجه است

دستگاههای مشمول: براساس برنامه ۶۶ ماده‌های جامع حمایت از حقوق معلولین کلیه دستگاه‌های اجرایی موضوع ماده ۵ قانون مدیریت خدمات کشوری، قوه قضائیه، قوه مقننه، مجمع تشخیص مصلحت نظام و شورای نگهبان و سازمان‌ها و مؤسسات وابسته و تابعه آنها و کلیه سازمان‌ها و شرکت‌هایی که به نحوی از انحاء از بودجه عمومی کشور استفاده می‌کنند و یا قسمتی از بودجه آنها توسط دولت تأمین می‌گردد

استقلال فردی: به مفهوم قابل دسترس بودن محیط های فیزیکی برای فرد، به طور مستقل و بدون کمک دیگران است .
تجهیزات شهری: منظور از تجهیزات شهری در این ضوابط، ایستگاههای اتوبوس، پارکینگ های اتومبیل، تلفن های عمومی،
صندوق های پست، آبریزگاه ها و... است
ساماندهی: منظور از ساماندهی، سازگار ساختن و مناسب نمودن محیط فیزیکی جهت استفاده راحت افراد معلول با درجات
مختلف ناتوانی جسمی - حرکتی است

ضوابط شهرسازی برای افراد معلول جسمی- حرکتی

پل ارتباطی بین پیادهرو و سوارهرو

- در هر ۵۰۰ متر فاصله، بین پیادهرو و سوارهرو، پل ارتباطی پیش‌بینی شود.
- پل ارتباطی و پیادهرو هم‌سطح باشند. (در صورت وجود اختلاف، سطح شیبدار ۰/۸٪)
- عرض پلهای ارتباطی در امتداد مسیر پیادهرو، برابر عرض پیادهرو باید باشد.
- عرض پلهای ارتباطی عمود بر مسیر پیادهرو بایستی ۵۰ cm باشد.
- در محل ارتباط پیادهرو با سوارهرو علائم حسی قابل تشخیص برای نابینایان وجود داشته باشد.
- سطح پل لغزنده نباشد.

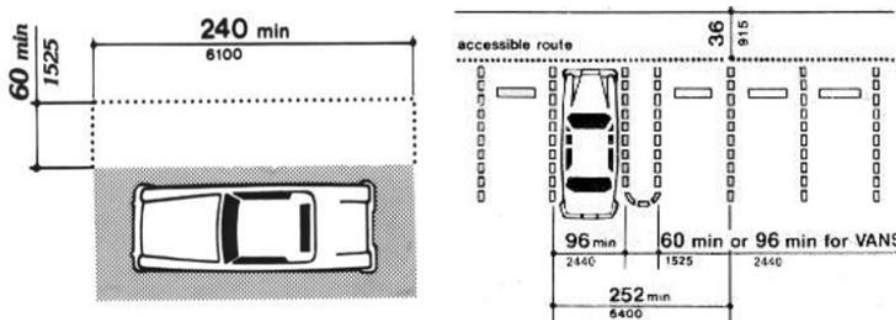
پیادهرو

- عرض مفید پیادهرو حداقل ۱۲۰ cm
- فاصله موانع موجود در پیادهرو از دیوار حداقل ۱۲۰ cm
- شیب عرضی پیادهرو کمتر یا برابر ۰/۸٪
- شیب طولی پیادهرو کمتر یا برابر ۰/۸٪
- شیب قسمت اتصال بین دو پیادهرو که نسبت به هم اختلاف دارند کمتر یا برابر ۰/۳٪
- ایجاد جدول به ارتفاع حداقل ۵ cm بین پیادهرو با باغچه، جوی کنار پیادهرو
- پوشش کف پیادهرو از مصالح سخت و غیر لغزنده
- هر گونه شیر فلکه و سایر اجرای تاسیسات شهری در کف معابر در محفظه مناسب در نظر گرفته شود.
- در پوشه‌های موجود در پیادهرو هم‌سطح پیادهرو باشد.

توقفگاه

- برای توقف وسیله نقلیه به منظور پیاده و سوار شدن معلولین در وسیله نقلیه در خیابانهای اصلی پیشرفتگی سواره‌رو در پیاده‌رو به عمق حداقل 3.60 m و به طول حداقل 12 m با ارتباط مناسب با پیاده‌رو
- وجود دو پارکینگ ویژه معلولین با نصب علامت مخصوص در کنار خیابان اصلی و در هر 500 m
- تخصیص حداقل ۳٪ فضای توقفگاه برای معلولین جسمی حرکتی در توقفگاه‌های عمومی
- رعایت حداقل عرض 3.5 m برای محل توقف اتومبیل معلولین با صندلی چرخدار
- محل توقف اتومبیل معلولین جسمی - حرکتی در نزدیکترین فاصله به درهای ورودی یا خروجی واقع شود.
- مشخص کردن محل توقفگاه‌های اختصاصی معلولین با علامت مخصوص

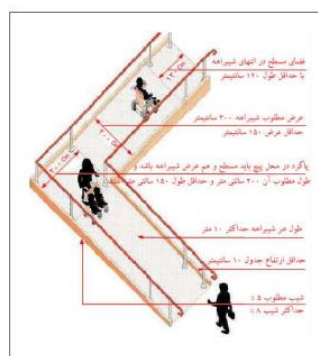
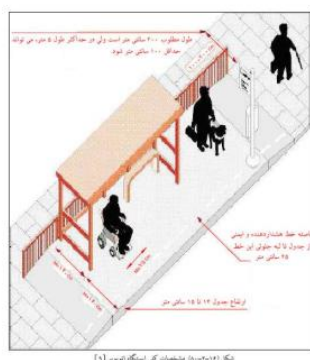
محل عبور پیاده در سواره‌رو

- ایجاد خط‌کشی عابر پیاده در کلیه تقاطع‌های سواره‌رو در هر 500 m یا کمتر
- خط‌کشی محل عبور عابر پیاده و محل تردد معلولین
- ایجاد پل ارتباطی بین پیاده‌رو و سواره‌رو - در امتداد خط‌کشی عابر پیاده -
- حذف جدول جزیره‌ای وسط خیابان در محل خط‌کشی عابر پیاده
- پیش‌بینی دستگاه تولید صدای خبر کننده به هنگام عبور آزاد برای عابر پیاده، جهت استفاده نابینایان در تقاطع‌های پرتردد.
- کف‌سازی محل خط‌کشی عابر پیاده از جنس قابل تشخیص برای هدایت نابینایان.

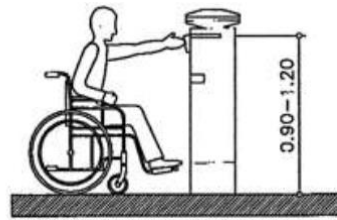
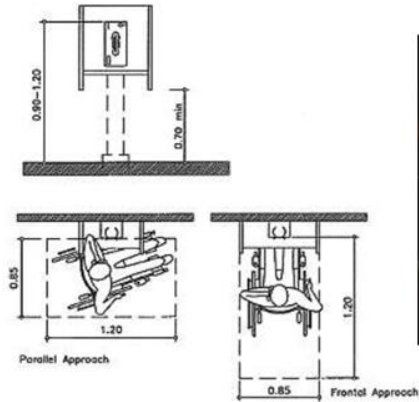
تجهیزات شهری / ایستگاه

- a. ایجاد محل انتظار ایستگاه اتوبوس به عرض حداقل 130 cm و همسطح با کف اتوبوس، در پایانه‌های اتوبوس‌رانی درون شهری، مراکز شهری و نزدیک ساختهای عمومی پرتردد.
- b. شرایط دسترسی به محل انتظار مسافر در ایستگاههای اتوبوس شهری بایستی مطابق شرایط اتصال پیاده‌رو به سواره‌رو باشد. (الف)
- c. ایجاد سرپناه، حفاظ و نیمکت با ارتفاع 45 cm در ایستگاههای قابل استفاده برای معلولین
- d. ایجاد کلیه شرایط لازم برای تردد معلولین در محوطه پایانه‌های مسافربری برون شهری

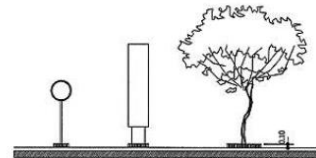
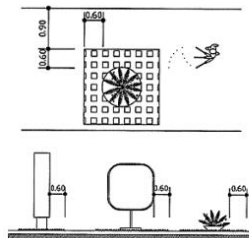
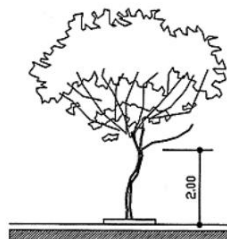
تجهیزات شهری / تلفن عمومی و صندوق پست

- a. دسترسی به تلفن عمومی یا صندوق پستی به صورت همسطح یا با شیب مناسب برای معلولین
- b. ایجاد فضای آزاد به ابعاد حداقل 110×140 cm در جلوی تلفن یا صندوق پست
- c. حداقل عرض در باجه تلفن عمومی 80 cm
- d. حداکثر ارتفاع محل شکاف سکه، صفحه شماره گیر تلفن و شکاف صندوق پست از کف 100 cm
- e. پیش‌بینی پیشخان در ارتفاع 80 cm برای استفاده معلولین از پیشخان تلفن عمومی

پیاده‌روهای موجود - مناسب سازی معابر

- a. عرض پیاده‌رو 90 cm یا بیشتر
- b. جابجایی موانعی که به هر علتی در پیاده‌رو قرار داشته است و یا نصب گردیده و از حداقل عرض مفید 90 cm می‌کته‌ند (مانند عبور وسایل نقلیه، باجه تلفن، صندوق پست، دکه، تیر برق و ...)
- c. تبدیل حداقل 90 cm از عرض پله‌های موجود در پیاده‌روها به پله‌های با ارتفاع دو سانتیمتر یا سطوح شیب‌دار مناسب برای معلولین.
- d. ترمیم و پوشش کف پیاده‌رو با جنس سخت و غیر لغزنده
- e. پر کردن همه درزهای بیشتر از یک سانتیمتر با مواد سخت
- f. بالا بردن هر نوع پیش آمدگی (مانند تابلو، علائم بالکن، سایه‌بان، مغازه‌ها و ...) تا ارتفاع حداقل 210 cm
- g. نصب پل موقت با حداقل عرض 90 cm با سطح غیر لغزنده، هنگام حفاری سطح پیاده‌رو
- h. نصب علائم حسی در کف به شعاع 90 cm از موانع، برای هشدار به نابینایان از وجود موانع در پیاده‌رو
- i. شبکه‌ها و درپوش‌های واقع در مسیر پیاده همسطح معبر شده و در صورت عدم امکان کناره آنها با شیب مناسب با کف معبر هماهنگ شود.

پلهای ارتباطی بین پیاده‌رو و سواره‌رو

- پل ارتباطی مناسب حرکت معلولین (فرم الف) در فواصل حدود 500 m یا کمتر بین پیاده‌رو و سواره‌رو با حداقل عرض 90 cm
- عرض پلهای موجود حداقل 90 cm
- پوشیدن سطح پلهها از مصالح سخت و غیر لغزنده، پر کردن فاصله شیارها در صورت وجود پلهای فلزی شیاردار

توقفگاههای موجود - مناسب سازی معابر

- اختصاص حداقل ۲٪ فضای توقفگاه و نزدیکترین فاصله به ورودی و خروجی و دسترسی مناسب به پیاده‌رو برای توقف اتومبیل جسمی - حرکتی در توقفگاههای عمومی
- این عمل در وضع موجود از طریق تبدیل فضای در محل توقف اتومبیل معمولی به دو محل توقف برای اتومبیل جسمی - حرکتی امکانپذیر است.

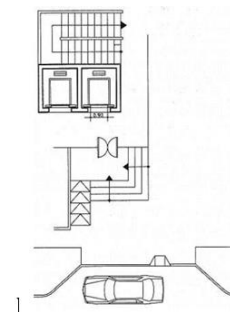
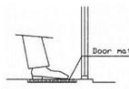
محل خط‌کشی عابر پیاده موجود

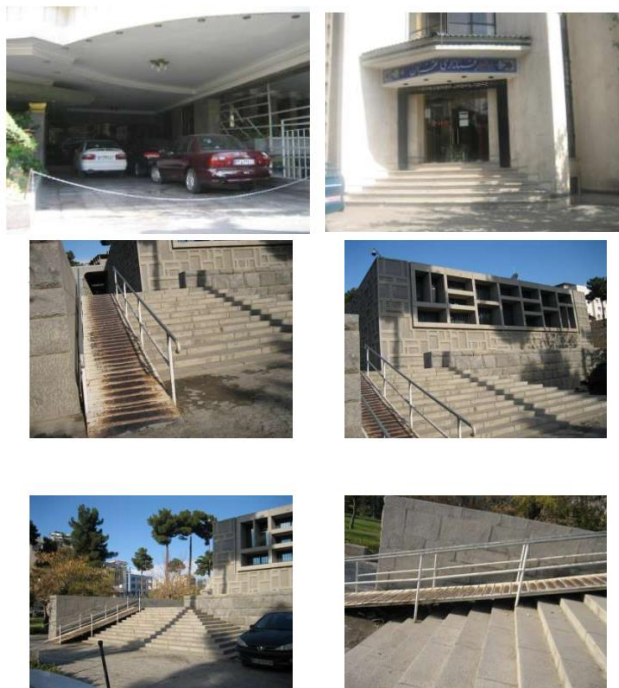
- محل عبور عابر پیاده در سواره‌روها، اصلاح تسطیح و به صورت خط‌کشی یا حداقل عرض 450 cm و قابل دسترسی به پیاده‌روها
- ایجاد پلهای ارتباطی در امتداد کلیه خط‌کشی‌های عابر پیاده
- جزیره وسط خیابان در محل خط‌کشی عابر پیاده برای صندلی چرخدار قابل عبور باشد.

ضوابط کلی طراحی ساختمانهای عمومی

ورودیها

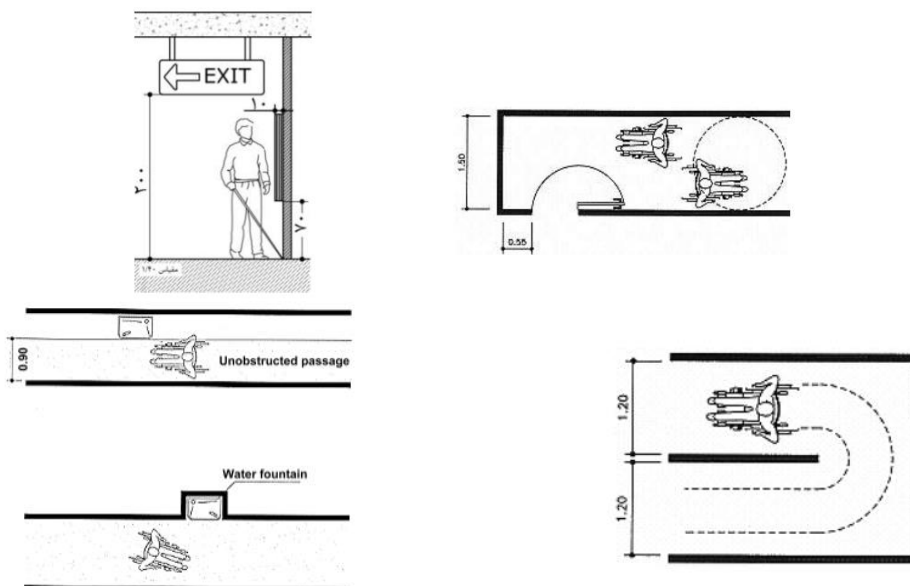
- در نظر گرفتن ورودی اصلی برای استفاده معلولین
- دستهای مناسب ورودی اصلی به سواره‌رو یا پارکینگ ساختمان
- ورودی ساختمان حتی الامکان همسطح پیاده‌رو باشد.
- پیاده‌رو منتهی به ورودی معلولین با علائم حسی مشخص شود.
- حداقل عمق فضاهای جلو ورودی 140 cm
- حداقل عرض بازشوهای در ورودی ساختمان 160 cm (ف)

راهرو

- a. عرض راهرو 140 cm یا بیشتر
 b. کف راهروها غیر لغزنده
 از نصب کف پوشها با پرز بلند خودداری شود.
 c. در صورت وجود اختلاف سطح در کف راهرو، در سطح راهرو با سطح شیبدار و به صورت مناسبی تامین شود.

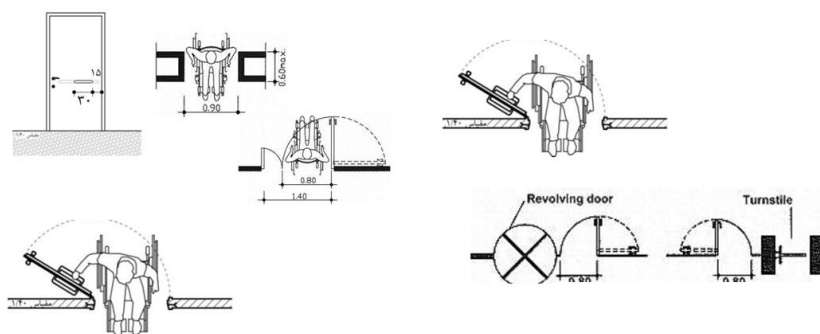

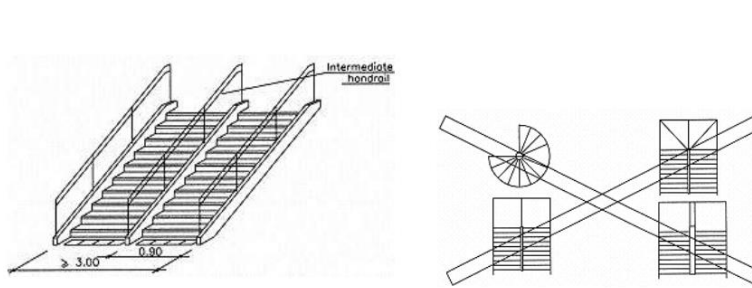
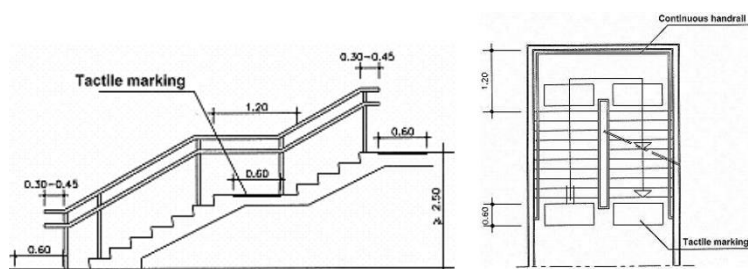
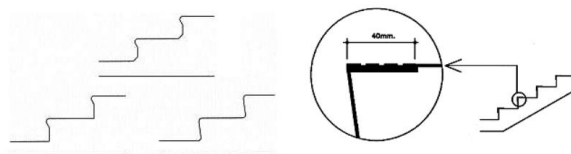
بازشوها (در و پنجره)

- a. حداقل عرض مفید هر لنگه در برای عبور صندلی چرخدار 20 cm
- b. تامین دید کافی برای درهایی که به خارج باز می‌شوند.
- c. ارتفاع دید از کف تمام شده 100 cm
- d. ارتفاع پاخور درها 20 cm
- e. چنانچه از درهای چرخان، گردشی، کشویی استفاده می‌شود یک در معمولی به عرض مفید حداقل 80 cm در جوار آنها برای استفاده معلولین پیش‌بینی شود.
- f. باز و بسته شدن محل کلید درها
- g. دستگیره درها از نوع اهرمی بوده و فاصله داخل بین آن و سطح از 3.5 cm تا 7 cm باشد.
- h. حداقل فاصله بین دو در متوالی چنانچه هر دو به یک جهت باز شوند 200 cm (شکل ۱).
- چنانچه هر دو به سمت خارج باز می‌شوند 120 cm (شکل ۲) و چنانچه هر دو به داخل باز شوند 220 cm است.
- i. درها بدون آستانه و یا در صورت اینکه آستانه داشته باشد حداکثر ارتفاع آستانه 25 cm
- m. به منظور تسهیل در حرکت حداقل 150 cm سطح هموار در هر دو سوی در ایجاد شود. حداقل 50 cm سطح هموار در طرفین آن ایجاد کرد.
- n. ارتفاع دستگیره پنجره از کف حداکثر 120 cm
- o. کلیه درها و پنجره‌هایی که تا کف دارای شیشه هستند بایستی در مقابل ضربه صندلی چرخدار محافظت و از شیشه مقاوم ساخته شود.

پله

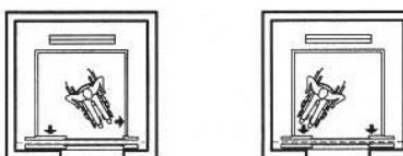
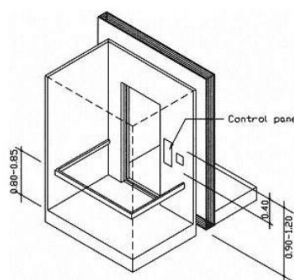
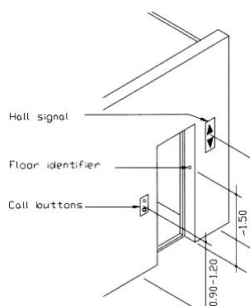
- a. ایجاد علائم حسی در کف، قبل از ورود به قفسه پله برای هشدار به نابینایان
- b. عرض کف پله 30 cm و حداکثر ارتفاع آن 17 cm
- c. حداقل عرض پله 120 cm
- d. ایجاد دست انداز در طرفین پله
- e. ارتفاع دست انداز از کف پله 85 cm
- f. حداکثر قطر میله دست انداز 3.5 cm
- حدقل فاصله از دیوار 4 cm
- g. لبه پله کاملاً غیر لغزنده بوده و با اختلاف رنگ قابل تشخیص باشد.
- h. لبه پله سطح (غیر گرد) باشد.
- i. در کناره‌های عرض پله لبه مخصوص برای جلوگیری از لغزش عصا تعبیه شود.
- j. تعداد پله بین دو پاگرد کمتر از ۱۲ پله باشد.
- k. عمق پاگرد پله 120 cm یا بیشتر باشد.

آسانسور

- حداقل یک آسانسور قابل استفاده برای معلولین روی صندلی چرخدار ایجاد گردد.
- آسانسور همسطح ورودی یا در دسترس؟؟ مانع صندلی چرخدار قرار داشته باشد.
- حداقل فضای انتظار در جلوی آسانسور در هر طبقه $150 \times 150 \text{ cm}$
- مشخصات آسانسور:
  - عرض مفید 80 cm
  - مجهز به دو در کشویی با چشم الکترونیکی
  - ابعاد مفید اتاقک آسانسور $140 \times 110 \text{ cm}$
  - دستگیره‌های کمکی روی دیواره‌های آسانسور، در ارتفاع 80 cm از کف اتاقک نصب شود.
- e. دگمه‌های کنترل کننده آسانسور حداکثر 130 cm ، حداقل برجستگی آن 4.5 cm و حداقل قطر آن 2 cm و برای نابینایان قابل تشخیص
- f. تشخیص توقف آسانسور با صوت.

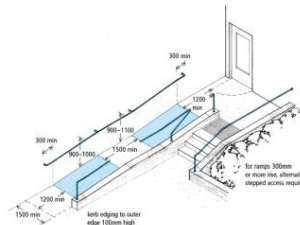
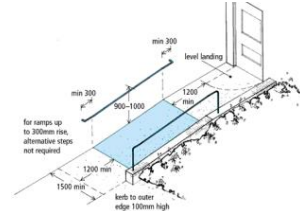

Alternatative locations for control panel

سطح شیبدار

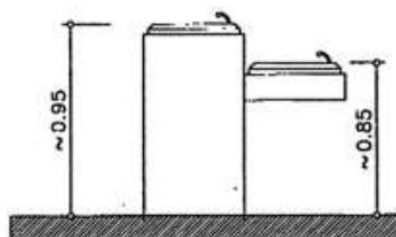
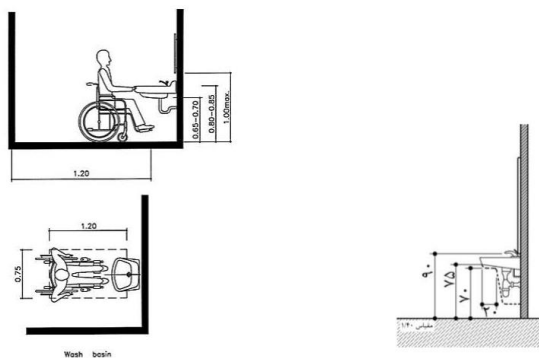
- حداقل عرض سطح شیبدار 120 cm
- حداکثر طول سطح شیبدار 3 m ، حداکثر شیب 8% با عرض 120 cm
- طول سطح شیبدار بیش از 3 m یا حداکثر 9 m ، در ازای هر متر افزایش و طول 5 سانتیمتر به عرض مفید آن اضافه و 5% درصد از شیب آن کاسته شود.
- d. در هر 9 متر طول، یک پاگرد به عمق 120 cm (در سطوح شیبدار در جهت عرض پاگرد برابر عرض سطح شیبدار خواهد بود)

- e. کف سطح شیبدار غیر لغزنده باشد.
f. سطوح شیبدار و ورودی ساختمان مسقف باشد.
g. نصب دستگیره در طرفین سطح شیبدار
h. ارتفاع میله دستگیره از کف سطح شیبدار برای شخص نشسته 75 cm، برای شخص ایستاده 85 cm و برای کودکان 60 cm
i. حداکثر قطر میله دستگیره 3.5 cm و حداقل فاصله بین آن و دیوار 4 cm

فضاهای بهداشتی

- a. تعبیه سرویسهای بهداشتی مخصوص، در قسمتهایی از ساختمان عمومی که معلولین تردد می کنند.
b. حداقل اندازه سرویس بهداشتی 140 × 150 cm و قابلیت گردش صندلی چرخدار را داشته باشد. (فضای لازم دایره ای بشعاع 75 cm است)
c. در سرویس بهداشتی به طرف بیرون باز شود.
d. ارتفاع کاسه مستراح از کف 45 cm
e. دستگیره ای کمکی در طرفین کاسه مستراح به ارتفاع 170 cm از کف و 20 cm جلوتر از لبه جلویی کاسه
f. نصب دستگیره های کمکی عمودی با فاصله 30 cm از جلو کاسه و 40 cm بالاتر از نشیمن مستراح بر روی دیوار مجاور
- دامنه نوسان؟؟ عمودی ۸۰ تا 120 cm
z. دستگیره اضافی به روی قسمت داخلی در ارتفاع 80 cm از کف و 25 cm فاصله از محور لوله
k. نصب دستشویی سرویسهای بهداشتی به نوعی که بدون جابجایی فرد معلول از روی مستراح توسط وی قابل استفاده باشد.
l. ارتفاع دستشویی از کف 75 تا 80 cm
m. حداقل عمق بدون مانع زیر دستشویی 45 cm
n. شیرهای دستشویی بصورت اهرمی
o. ارتفاع لبه پایین آینه دستشویی معلولین از کف 90 cm
p. حداکثر ارتفاع آویز حوله و جای صابون از کف 80 cm

نتیجه گیری:

اکنون از زمان تدوین مجموعه‌ی ضوابط و مقررات شهرسازی و معماری برای معلولین جسمی حرکتی و تصویب آن در شورای عالی شهرسازی و معماری (خرداد ماه ۶۸ (۶۸/۳/۸)) بیش از ۱۰ سال می‌گذرد. تجربه‌ی طراحی و ساخت و سازهای سالهای اخیر نیز نشان می‌دهد طراحان نتوانسته‌اند از این ضوابط و مقررات را بطور کامل و در همه‌ی زوایای طرح خود اعمال کند. مشکل از کجاست؟ آیا طراحان این ضوابط و مقررات را قبول ندارند؟ یا اینکه برای بررسی، بازبینی و واریسی طرحها ابزار و وسیله‌ی مناسبی در دست نیست؟ تجربیات نشان می‌دهد اگر ضوابط و مقررات، حتی به گونه‌ی مدون و مصوب، در دسترس باشد، اما ابزار بررسی و بازبینی موجود نباشد، ضوابط مراعات نمی‌شود و در این صورت بدون آن با نبودنش علی السویه است.

ضابطه و مقررات زمانی معنی پیدا می‌کند که مفاد آن به تحقق بیبوند و ابزارهای قانونی، مراعات آنها را تضمین کند. همین نکات ما را واداشت تا فرمهای ساده و در عین حال گویایی تهیه کنیم که استفاده سریع از آنها برای همه‌ی مسئولان و دست اندرکاران میسر باشد. این مجموعه فرمها گذشته از این کاربرد، استفاده‌های دیگری نیز دارد، از جمله:

- صرفه‌جویی در زمان بررسی و بازبینی
  - قابلیت استفاده بدون ضرورت داشتن تخصصهای ویژه، و نیز استفاده‌های جنبی دیگر.
- امید است این مجموعه در مرحله‌ی طراحی، اجرا و نیز بررسی‌های پس از اجرا، وسیله‌ای سودمند و موثر باشد. با جمع بندی کلیه مطالب، عمده ترین موانع و مشکلات پیشروی معلولین و کم توانان جسمی و حرکتی در سه بخش زیر قابل دسته بندی میباشد:

- ۱- موانع اجتماعی (عدم آگاهی نسبت به مشکلات معلولان و عدم همکاری اجتماع با معلولین).
  - ۲- موانع روانی (کمبود اعتماد به نفس و عدم احساس امنیت از سوی معلولین).
  - ۳- موانع ساختاری (مشکلات ساختوساز ویژه معلولین و مشکلات فضاهای شهری و سیستم حمل و نقل و ارتباطی)
- بررسی وضعیت معلولین از جنبه های مختلف در ایران حاکی از وجود نابرابریهای زیادی در برخورداری از شرایط زندگی مطلوب معلولین میباشد و نشان دهنده عدم کفایت قوانین و مقررات با رویکرد حق مدارانه در حمایت از معلولین است و این شرایط با اصل عدالت و انصاف که همه افراد جامعه را در برخورداری از حقوق اجتماعی، اقتصادی، سیاسی و فرهنگی برابر میداند، سازگار نیست. لازم است تدابیری جامع و فراگیر اندیشیده شود تا گذر از نگاه ترحم آمیز به رویکرد انسانی کرامت محور و از منظر انسانی برابر اتفاق افتد و بتوان شاهد تحقق ظهور و بروز اجتماعی و حقوقی شایسته معلولان در جامعه بود.

منابع:

- استاندارد شماره ۲۹۴۸ ایران، "آیین کاربرد اصول اساسی طراحی فضا برای معلولین جسمی-حرکتی"، موسسه استاندارد و تحقیقات صنعتی ایران، آذر ۱۳۶۷.
- تقوایی، مسعود، مرادی، گلشن، صفراآبادی، اعظم. ۱۳۸۹. بررسی و ارزیابی وضعیت پارکهای شهر اصفهان بر اساس معیارها و ضوابط موجود برای دسترسی معلولان و جانبازان، مجله جغرافیا و برنامه‌ریزی محیطی، سال ۲۱، شماره پیاپی ۳۸، شماره ۳۸.
- سازمان ملل متحد، ۱۳۷۳. آیین نامه برابری فرصت ها برای معلولین، ترجمه مهدی بابایی.
- قائم، گیسو. "مسکن و معلولین"، مرکز تحقیقات ساختمان و مسکن، ۱۳۷۱.
- مرکز آمار ایران. ۱۳۹۰. سرشماری عمومی نفوس و مسکن ایران.
- مرکز پژوهشهای مجلس شورای اسالمی، قوانین و آیین نامه های مصوب مجلس شورای اسالمی <http://rc.majlis.ir/>
- مرکز تحقیقات ساختمان و مسکن، "ضوابط و مقررات شهرسازی و معماری برای معلولین جسمی-حرکتی"، ۱۳۶۸.
- Jahanbakhsh Alamdari, Zeinab and Habib, Farah ,2012, Urban public space designing criteria for vulnerable groups (Women and children), Canadian Journal on Environmental, Construction and Civil Engineering, 3 (4): 179-185.
- Moeis, R.1968. Urban Sociology, New York

سایت ها:

World Health Organization (<https://www.who.int/>)
<https://www.google.com>